

m a l e c k i

IGNACY MALECKI (1912–2004)

Ignacy Malecki urodził się 18 listopada 1912 roku w Pakiewnej na Wileńszczyźnie. Matka Emilia pochodziła z artystycznej rodziny Witkiewiczów, a ojciec Jan, o ziemiańskim rodowodzie, pracował w bankowości.

W 1930 roku, po ukończeniu znanego Liceum im. Joachima Lelewela w Wilnie, rozpoczął studia inżynierskie na Wydziale Elektrycznym Politechniki Warszawskiej w Sekcji Prądów Słabych. W 1935 roku ukończył studia pracą dyplomową u profesora Janusza Groszkowskiego na temat wirujących pól elektromagnetycznych. Zetknięcie się z profesorem Groszkowskim stało się niewątpliwym bodźcem do dalszej pracy naukowej.

Niebawem Ignacy Malecki, w drodze konkursu, uzyskał stypendium Funduszu Kultury Narodowej i wyjechał na dalsze studia do Berlina, do Instytutu Heinricha Hertza, gdzie pod kierunkiem profesora Mayera, wychowawcy całego grona akustyków niemieckich, pracował nad generacją drgań ultradźwiękowych o dużej, jak na owe czasy, częstotliwości 200 kHz za pomocą kryształu turmalinu. W Niemczech narastała wówczas fala hitleryzmu i Instytut zmienił nazwę na Schwingungsforschungsinstitut. Ignacy Malecki zmuszony był opuścić III Rzeszę i przeniósł się na krótki czas do laboratoriów Philipsa do Eindhoven.

W 1936 roku wrócił do kraju. Zostało mu powierzone organizowanie od podstaw laboratorium Polskiego Radia. Pierwszym opracowaniem był projekt techniczny i akustyczny Centrum Polskiego Radia. Równocześnie został mianowany reprezentantem Polski w Między-

narodowej Unii Radiofonicznej (*Union Internationale de Radiodiffusion*). Starał się tam o przydział najkorzystniejszych częstotliwości dla rozwijającej się polskiej radiofonii.

Po wybuchu II wojny światowej, od 20 września 1939 roku, Ignacy Malecki kierował pracą studia Polskiego Radia na ul. Zielnej, i choć Mokotów był zajęty przez Niemców, nadajniki umieszczone na Fortach Mokotowskich jeszcze przez jakiś czas emitowały głos polski z tego studia. W latach okupacji brał udział w konspiracyjnej pracy dydaktycznej na Politechnice Warszawskiej. Tam też (w 1941 roku) odbyła się obrona jego pracy doktorskiej przed zespołem rektora Kazimierza Drewnowskiego, z udziałem profesora Stefana Bryły jako promotora oraz profesora Romana Trechcińskiego. Praca ta była gotowa już w 1939 roku. Jej temat, *Fizyka materiałów porowatych*, związany był z problematyką pochłaniania dźwię-

Słowa kluczowe

- elektroakustyka
- teoria drgań
- akustyka kwantowa

M

ku, z mechanizmem przenikania fali akustycznej przez materiały o strukturze kapilarnej. Ignacy Malecki prowadził już wtedy wykłady z akustyki na Wydziale Architektury. Przed Powstaniem Warszawskim uzyskał *venia legendi* — prawo do wykładania na wyższych uczelniach, co odpowiada dzisiejszej habilitacji. W Powstaniu straciła życie jego młoda żona, a on sam dostał się do obozu w Pruszkowie, skąd uciekł i ukrywał się pod Warszawą.

W 1945 roku dotarł do płonącego Gdańska, gdzie po wyzwoleniu objął stanowisko dyrektora Zjednoczenia Energetycznego. We wrześniu 1945 roku rozpoczął wykłady na Politechnice Gdańskiej, a rok później uzyskał nominację na profesora i zorganizował Katedrę Elektrotechniki Ogólnej i Akustyki. Miał już wtedy dobrze wyposażone laboratorium akustyczne z komorą bezchową. Prowadził też, we współpracy z Marynarką Wojenną na Oksywiu, badania nad torpedami akustycznymi. Rozprawa habilitacyjna Ignacego Maleckiego *Rozchodzenie się fal w pomieszczeniach zamkniętych* została wydana w 1949 roku w Gdańsku. W pracy tej zastosował on oryginalną metodę statystyczną do obliczania stanów nieustalonych w akustycznym obszarze zamkniętym. Na pierwszy plan jego zainteresowań wysuwała się jednak problematyka odbudowy sal widowiskowych (teatrów, filharmonii). Powstały pierwsze projekty akustyczne sal Sejmu, Teatru Narodowego, Rady Państwa. Wprowadził tam technikę modelowania pomieszczeń zamkniętych.

Coraz silniejsze związki z odbudowującą się Warszawą, rekonstrukcją Polskiego Radia w Warszawie, a także rozbudową Filmu Polskiego spowodowały, że w 1950 roku Ignacy Malecki został powołany w Politechnice Warszawskiej na kierownika Katedry, a następnie Zakładu Elektroakustyki. W 1952 roku został dziekanem Wydziału Łączności, a następnie prorektorem Politechniki Warszawskiej. Katedrę prowadził do 1969 roku. Tu kształcił swych pierwszych uczniów — wśród nich Witolda Straszewicza. Równocześnie Ignacy Malecki pracował w nowo powstałym Głównym Instytucie Fizyki Technicznej, gdzie organizował laboratorium akustyczne, które w 1952 roku przekształcono w Zakład Badania Drgań Polskiej Akademii Nauk, a następnie włączono do Instytutu Podstawowych Problemów Techniki Polskiej Akademii Nauk (1953), którego został pierwszym dyrektorem (funkcję tę pełnił do

1961 roku, a następnie w latach 1973–1982). Skupił tam wokół siebie duży zespół naukowców, zapewniając im możliwość prowadzenia prac badawczych.

Od 1958 roku Ignacy Malecki był członkiem rzeczywistym Polskiej Akademii Nauk. W latach 1962–1968 był zastępcą sekretarza naukowego Polskiej Akademii Nauk, a od 1980 roku — członkiem Prezydium. W latach 1969–1973 pełnił funkcję dyrektora Departamentu Polityki Naukowej UNESCO w Paryżu.

Osiągnięcia naukowe Ignacego Maleckiego najlepiej charakteryzują wybrane tytuły książek podsumowujących kolejne okresy jego działalności naukowej: *Akustyka budowlana* (1949), *Akustyka filmowa i radiowa* (1950), książka współautorska o zwalczaniu hałasów (1954), *Technika nagrywania i odtwarzania dźwięków* (1953), *Teoria fal i układów akustycznych* (1964, wydana także w języku angielskim pt. *Physical Foundations of Technical Acoustics*, Pergamon Press, Oxford 1969) oraz *Podstawy teoretyczne akustyki kwantowej* (1972). Pod koniec życia jego zainteresowania koncentrowały się wokół różnych aspektów emisji akustycznej.

Ignacy Malecki był promotorem 25 prac doktorskich, z których ostatnia obroniona została w lutym 2001 roku. Jego dorobek naukowy obejmuje ponad 200 prac oraz 11 książek. Działalność naukowa przyniosła mu pełne uznanie w postaci: członkostwa Polskiej Akademii Nauk, 2 Nagród Państwowych (indywidualnej I stopnia za badania w dziedzinie akustyki oraz zespołowej II stopnia za badania propagacji fal ultradźwiękowych), doktoratów honoris causa Uniwersytetu Technicznego w Budapeszcie, Akademii Górniczo-Technicznej w Krakowie i Politechniki Gdańskiej, członkostwa honorowego towarzystw naukowych francuskich, hiszpańskich, południowoamerykańskiego i indyjskiego, honorowych dyplomów towarzystw akustycznych Japonii i Belgii oraz najwyższego stanowiska, jakie może osiągnąć akustyk na polu międzynarodowym — przewodniczącego Międzynarodowej Komisji Akustyki (ICA), a także honorowego przewodniczącego Federacji Europejskich Towarzystw Akustycznych (FASE).

Profesor Ignacy Malecki zmarł 12 czerwca 2004 roku w szacownym wieku 92 lat. Do końca był bardzo aktywny, wykazując charakterystyczną dla niego jasność myślenia i szybki refleks, a także ogromne poczucie humoru.